

Jongeren en verslaving

Deze rubriek informeert over richtlijnen en protocollen die zijn ontwikkeld door het sinds 1999 opgezette landelijke project Resultaten Scoren. In voorkomende gevallen kunnen ook elders ontwikkelde protocollen en richtlijnen worden samengevat. De rubriek staat onder redactie van Wim Buisman*, onder meer werkzaam als secretaris van de Raad voor Bekwaamheidsontwikkeling bij GGZ Nederland.

Inleiding

Verslavingsproblemen onder jongeren krijgen in Nederland steeds meer aandacht. Het alcoholmisbruik is de afgelopen jaren toegenomen, en de verslavingszorg kampt met een stijging van het aantal jongeren in behandeling (Bolier e.a., 2008). Er zijn in Nederland nog weinig behandelinterventies of centra speciaal voor jongeren. Studies laten zien dat jongeren die door hun middelengebruik in aanraking komen met de jeugdhulpverlening, veel psychische of justitiële problemen hebben.

In opdracht van Resultaten Scoren van GGZ Nederland onderzocht het Trimbos-instituut door literatuuronderzoek en een inventarisatie bij verslavingszorginstellingen en justitiële jeugdinrichtingen wat bekend is over (de effectiviteit van) behandelinterventies voor jongeren met middelenstoornissen (Smit, Verdurmen, Monshouwer & Bolier, 2007). Het resultaat is een brede verkenning van het veld van behandelinterventies voor jongeren, internationaal wetenschappelijk gezien en in Nederland, uiteenlopend van korte interventies tot aan langdurige en intensieve behandelingen.

Als zodanig vormt dit onderzoek mede de basis waarop Resultaten Scoren zich de komende jaren gaat richten: de ontwikkeling van richtlijnen voor de jeugdverslavingszorg (nieuwe voorzieningen die sinds 2007 in snel tempo op landelijke schaal worden opgezet). Zo is recen-

* E-mail: wbuisman@ggz nederland.nl.

telijk in opdracht Resultaten Scoren een richtlijn voor ambulante cognitieve gedragstherapie voor jongeren met cannabisafhankelijkheid tot stand gekomen en kunnen we voor eind 2009 op initiatief van Resultaten Scoren nieuwe richtlijnen verwachten op het gebied van vroege signalering en indicatiestelling (t.b.v. risicogroepen) en een algemeen gedragstherapeutisch behandelprotocol voor jongeren met verslavingsproblemen.

Resultaten literatuuronderzoek

Voor het internationale literatuuronderzoek zijn overzichtsstudies en rapportages van onderzoeken bestudeerd. Het betreft vooral Amerikaanse studies. Het bleek dat er naar behandelinterventies nog weinig onderzoek is gedaan. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste resultaten.

- *Motivationeel interviewen en andere korte interventies.* Met motivationeel interviewen en aanvullende kortdurende behandelingen kunnen gunstige resultaten worden bereikt om problematisch alcoholgebruik bij jongeren te verminderen. Bij hoog-risicogroepen lijkt motivationeel interviewen aan te bevelen als eerste screening en ter verhoging van de binding met de therapie. Voor de behandeling van jongeren met meervoudige problematiek zijn aanvullende interventies noodzakelijk, maar veel kennis daarover ontbreekt nog, zoals over groepsgerichte motivatieverhoging en de effectiviteit van kortdurende behandeling voor drugsgebruikende jongeren.
- *Gezinstherapie.* Naar de effecten van gezinstherapie is relatief veel onderzoek gedaan en de effectiviteit ervan is aangetoond. Gezinstherapie draagt bij aan de therapietrouw.
- *Cognitieve gedragstherapie.* Cognitieve gedragstherapie in groepsverband is (net als gezinstherapie) effectief in het verminderen van middelengebruik onder adolescenten.
- *Farmacotherapie.* Er kan nog weinig gezegd worden over de effectiviteit van de medicamenteuze behandeling van adolescenten die erop is gericht om aversie tegen middelen op te wekken of om hunkering naar middelen te verminderen.
- *Behandelprogramma's in justitieel verband.* Behandelingen in justitiële settings slaan minder aan dan in niet-justitiële settings. Voor deze doelgroep is een lange, intensieve behandeling noodzakelijk waarbij de familie betrokken wordt, en die zich richt op verschillende probleemgebieden.
- *Behandeling van dubbele diagnose.* Er is weinig bekend over de behandeling van adolescenten met een verslavingsprobleem plus andere

psychische stoornissen (zoals bipolaire stoornis, depressie, ADHD, posttraumatische stress-stoornis en schizofrenie). Een kortdurende behandeling is doorgaans onvoldoende.

- *Andere behandelingen.* De effectiviteit van de behandeling van jongeren in een therapeutische gemeenschap is niet overtuigend aangetoond. Over e-health-interventies bij adolescenten is nog onvoldoende bekend. Ook van andere behandelvormen (zoals ‘adolescent community reinforcement approach’, assertieve nazorg ofwel bemoeizorg, casemanagement voor jongeren, Minnesota-model en twaalfstappenplan) geldt dat er nog onvoldoende bekend is om een duidelijke aanbevelingen te kunnen doen.

Resultaten inventarisatie behandelinterventies in Nederland

Aan instellingen voor verslavingszorg en justitiële jeugdinrichtingen zijn vragenlijsten voorgelegd. Uit de inventarisatie bleek dat de onderzochte instellingen voor verslavingszorg al behandelingen speciaal voor jongeren aanbieden, wat niet betekent dat men telkens gebruik maakt van voor jongeren aangepaste protocollen of methodieken. De justitiële jeugdinrichtingen bieden zelf ook behandelingen aan die specifiek gericht zijn op het middelenmisbruik van jongeren.

Conclusies en aanbevelingen

De onderzoekers concluderen op basis van hun literatuurstudie dat er de meeste steun is voor gezinstherapie, motivationeel interviewen en andere kortdurende interventies (motivatieverhogende therapie, combinaties met persoonlijke feedback en normatieve vergelijking) en cognitieve gedragstherapie in een groep.

Uit de inventarisatie onder Nederlandse instellingen blijkt tevens dat er al veel (goeds) gebeurt op het gebied van behandelinterventies voor jongeren. Er is ook veel gaande op het gebied van ontwikkeling van faciliteiten voor jongeren, kwaliteitsverbetering en evaluatie. Er is wel behoefte aan goed opgezet effectiviteitsonderzoek naar het behandel-aanbod voor jongeren. Een aandachtspunt is verder het voor jongeren aanpassen van de protocollen en interventies die nu voor volwassen gebruikt worden.

Meer informatie

De uitgave, voorzien van referenties, tabellen en vier bijlagen, is te downloaden op het kennisnet van GGZ Nederland www.ggzkennisnet.nl (> Informatieservice verslavingszorg > Resultaten Scoren > Jongeren en verslaving). Daarin staat beschreven wat bekend is over de effectiviteit van behandelinterventies voor jongeren.

Literatuur

- Bolier, L., Verdurmen, J., Smit, E., Monshouwer, K., & Lemmers, L. (2008). Behandeling van problematisch drinkende jongeren. *Verslaving*, 4 (3), 31-42.
- Smit, E., Verdurmen, J., Monshouwer, K., & Bolier, L. (2007). *Jongeren en verslaving: de effectiviteit van behandelingsinterventies voor jongeren*. Amersfoort: Project Resultaten Scoren GGZ Nederland.